

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și R.A. „Monitorul Oficial” (www.monitoruloficial.ro). Permiseunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and R.A. „Monitorul Oficial” (www.monitoruloficial.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court’s database HUDOC.

Emitent: CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI
Publicată în : MONITORUL OFICIAL nr. 422 din 19 mai 2005

HOTĂRÂREA
din 3 iunie 2003
în cauza Silvestru Cotleț împotriva României*)
(Cererea nr. 38.565/97)

Notă

*) Traducere.

În cauza Silvestru Cotleț împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (secția a IV-a), statuând în cadrul unei Camere formate din: domnul Nicolas Bratza, președinte; domnii M. Pellonpää, C. Bîrsan, R. Maruste, S. Pavlovski, L. Garlicki și doamna V. Straznicka, judecători; și domnul M. O’Boyle, grefier de secție,

după ce a deliberat în Camera de consiliu la data de 13 mai 2003, pronunță hotărârea următoare, adoptată la această ultimă dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află Cererea nr. 38.565/97, îndreptată împotriva României, prin care un cetățean al acestui stat, domnul Silvestru Cotleț (*reclamantul*), s-a adresat Comisiei Europene a Drepturilor Omului (*Comisia*) la data de 16 noiembrie 1995, în temeiul fostului articol 25 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (*Convenția*).

2. Reclamantul care beneficiază de asistență judiciară este reprezentat în fața Curții de către domnul D. Mihai, avocat în Baroul București. Guvernul român (Guvernul) este reprezentat de agentul său, doamna C.I. Tarcea.

3. Reclamantul s-a plâns de o încălcare a dreptului său la respectarea corespondenței, prevăzut de articolul 8 și de fostul articol 25 (actual articol 34) din Convenție, datorită întârzierilor în primirea corespondenței și deschiderii corespondenței destinate sau provenind de la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Curtea) și de la Comisie, precum și de refuzul autorităților de a-i pune la dispoziție hârtie, plicuri și timbre pentru corespondența sa cu Curtea.

4. Cererea a fost transmisă Curții la data de 1 noiembrie 1998, data intrării în vigoare a Protocolului 11 la Convenție (art. 5 § 2 din Protocolul 11).

5. Cererea a fost atribuită primei Secții a Curții (art. 52 § 1 din regulament). În cadrul acesteia s-a constituit, în conformitate cu art. 26 § 1 din regulament, Camera însărcinată cu examinarea cererii (art. 27 § 1 din Convenție).

6. Printr-o decizie din 10 octombrie 2000 Camera a declarat cererea parțial admisibilă.

7. La 1 noiembrie 2001 Curtea a modificat compunerea secțiilor (art. 25 § 1 din regulament). Prezenta cerere a fost atribuită Secției a IV-a, astfel modificată (art. 52 § 1).

8. Printr-o decizie din 16 aprilie 2002 Camera a declarat restul plângerii admisibile.

9. Atât reclamantul, cât și Guvernul au depus observații scrise asupra fondului cauzei (art. 59 § 1 din regulament).

ÎN FAPT

I. Circumstanțele cauzei

10. Reclamantul, Silvestru Cotleț, este cetățean român, născut în anul 1964, și are domiciliul în Gura Humorului.

11. La data de 23 iulie 1992 reclamantul a fost condamnat de către Tribunalul Caraș-Severin la 18 ani de închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de omor. Curtea Supremă de Justiție a menținut această hotărâre printr-o decizie definitivă din data de 20 ianuarie 1993.

12. După condamnare reclamantul a fost depus în Penitenciarul Drobeta-Turnu Severin. A fost apoi transferat la penitenciarele din Timișoara, Gherla, Jilava, Rahova, Craiova, Târgu Ocna și Mărgineni.

13. Reclamantul a sesizat Comisia la data de 16 noiembrie 1995. Scrisoarea sa a sosit la secretariatul Comisiei în data de 5 ianuarie 1996, într-un plic purtând antetul Ministerului Justiției, trimis din București. Reclamantul informa Comisia că aceasta era „ultima lui speranță”.

14. Prin scrisoarea din 19 februarie 1996, secretariatul Comisiei a solicitat reclamantului să își precizeze cererile și să îi pună la dispoziție copii de pe deciziile judiciare pertinente pentru cererile sale. I s-a trimis, de asemenea, în anexă textul Convenției și o notă explicativă.

15. Prin scrisoarea din 10 octombrie 1996 reclamantul a răspuns că întârzierea în primirea răspunsurilor se datora formalităților necesare pentru a obține copii de pe documentele cerute. A explicat, de asemenea, că nu putea pune la dispoziție copii de pe dosarul său de penitenciar de la Timișoara, deoarece nu avea suficienți bani pentru a le fotocopia.

16. Această scrisoare a sosit la secretariatul Comisiei în data de 16 decembrie 1996, cu o scrisoare datată 26 noiembrie 1996 a directorului Direcției Generale a Penitenciarelor, generalul de divizie I.C. Cele două scrisori au sosit într-un plic ce purta antetul Ministerului Justiției, trimis din București.

17. Prin scrisoarea din 17 ianuarie 1997 secretariatul Comisiei i-a cerut reclamantului explicații cu privire la întârzierea corespondenței. Reclamantul a răspuns printr-o scrisoare, datată 17 februarie 1997, prin care susținea că întârzierile în corespondența sa cu Comisia nu îi erau imputabile, și a cerut ajutor în asigurarea respectării art. 8 din Convenție. A confirmat primirea notei explicative pe care Comisia i-a trimis-o la data de 19 februarie 1996. Această scrisoare a sosit la Comisie la data de 27 martie 1997, cu o scrisoare de însoțire din 18 martie 1997, provenind de la directorul Direcției Generale a Penitenciarelor, I.C. Cele două scrisori au fost trimise într-un plic purtând antetul Ministerului Justiției, expediat din București.

18. La data de 30 aprilie 1997, secretariatul Comisiei l-a informat pe reclamant că cererea sa referitoare la caracterul pretins inequitabil al procedurii prin care s-a ajuns la condamnare prezenta anumite probleme și i-a cerut precizări în legătură cu cererea întemeiată pe art. 8 din Convenție, pe care acesta îl invocase în scrisoarea precedentă.

19. La data de 19 mai 1997 reclamantul a răspuns că i-au fost înmânate deschise toate scrisorile trimise de către Comisie și a fost obligat să înmâneze autorităților penitenciare scrisorile sale destinate Comisiei, într-un plic deschis. Aceste scrisori erau apoi trimise Direcției Generale a Penitenciarelor din București, unde erau înregistrate și trimise la destinație. El se plânga și de faptul că șeful închisorii „uitase” să îi înmâneze textul Convenției care îi fusese trimis în anexă la scrisoarea secretariatului Comisiei din 19 februarie 1996. El sublinia faptul că doar datorită celorlalte scrisori ale Comisiei și în urma insistențelor repetate comandantul îi înmânase în cele din urmă textul Convenției.

20. Scrisoarea din 9 mai 1997 a sosit la Comisie în data de 4 iulie 1997, împreună cu o scrisoare de însoțire a directorului adjunct al Direcției Generale a Penitenciarelor, colonelul M.V. Cele două scrisori fuseseră trimise împreună din București, într-un plic purtând antetul Ministerului Justiției.

21. La data de 22 august 1997 reclamantul a trimis Comisiei formularul de cerere. Formularul a fost, de asemenea, trimis din București împreună cu o scrisoare de însoțire provenind de la Direcția Generală a Penitenciarelor într-un singur plic sosit la Comisie la data de 20 octombrie 1997.

22. Mai multe scrisori ale reclamantului din 8 martie, 16 septembrie și 31 decembrie 1999, 15 octombrie, 11 noiembrie, 12, 4 și 21 decembrie 2000 au sosit la Curte, respectiv în plicuri obișnuite închise, în termen de o săptămână după expediere.

23. Printr-o scrisoare din 8 martie 1999 reclamantul a informat Curtea că era împiedicat să comunice cu aceasta, deoarece autoritățile refuzau să îi pună la dispoziție hârtie de scris și plicuri. Reclamantul cerea ajutorul Curții pentru a remedia această situație și arăta că reușise, în cele din urmă, să obțină un plic doar prin intermediul unui alt deținut.

24. Printr-o scrisoare din 16 septembrie 1999 reclamantul a prezentat Curții scuzele sale deoarece fusese obligat, din lipsă de timbru, să pună scrisoarea sa alături de cea a unui alt deținut care scria Curții.

25. Prin scrisoarea din 11 noiembrie 2000, trimisă din Spitalul-penitenciar Târgu Ocna, reclamantul a comunicat faptul că a primit la data de 8 noiembrie 2000 o scrisoare din partea Grefei Curții, care îi fusese trimisă la data de 27 octombrie 2000, și sublinia faptul că această scrisoare îi parvenise într-un plic deschis.

El arăta, de asemenea, că introducerea cererii sale la Strasbourg și corespondența sa cu Secretariatul provocase ostilitatea gardienilor față de el. Reclamantul se exprima în termenii următori: „în închisoare, gardienii nu sunt mulțumiți de corespondență mea cu dumneavoastră și, pentru acest motiv, se pare că voi fi transferat și s-ar putea să mai am și alte probleme”. El informa, de asemenea, Curtea că un alt deținut care cunoștea limba franceză îl ajutase să traducă formularul de cerere, dar că nu putea dezvălui numele persoanei în cauză, deoarece aceasta ar putea avea probleme cu conducerea penitenciarului.

26. Printr-o scrisoare din 15 mai 2002 conducerea Penitenciarului din Mărgineni, răspunzând unei cereri de informații, adresată de către agentul Guvernului român, confirma în primul rând faptul că reclamantul fusese deținut succesiv în Penitenciarul Mărgineni din 27 martie 1998 până în 3 octombrie 1999, din 27 iunie în 19 iulie 2000 și din 29 mai 2001 în 13 ianuarie 2002. Se arăta apoi de către aceasta că, în perioadele amintite, reclamantul avea în contul său suma de 592.000 lei și că nu făcuse nici o cerere în vederea obținerii unei eventuale finanțări care i-ar fi fost necesară pentru a putea introduce o cerere la Curte. Conducerea penitenciarului arăta apoi că, în perioadele amintite, reclamantul se adresase o singură dată Ministerului Justiției, și aceasta doar pentru a solicita grațierea, și că nimic nu dovedea faptul că s-ar fi adresat ulterior Curții.

II. Drept intern aplicabil

27. Dispozițiile legale și jurisprudența internă aplicabile sunt descrise în Hotărârea *Petra împotriva României* (Hotărârea din 23 septembrie 1998, Culegere de hotărâri și decizii 1998-VII, p. 2853, §§ 25-26).

28. Din punctul de vedere al Guvernului, Ordinul nr. 2.036/C sau nr. 2.037/C, care garantează secretul corespondenței deținuților, a fost adoptat la data de 24 noiembrie 1997 de către ministrul justiției. Guvernul nu a depus o copie a ordinului în discuție și nu rezultă din elementele prezentate de Guvern că Curtea și-ar putea procura singură acest ordin sau că acesta ar fi fost publicat.

ÎN DREPT

I. Asupra pretensei încălcări a art. 8 din Convenție

29. Reclamantul se plânge de încălcări ale dreptului său la corespondență cu Comisia și cu Curtea. El invocă sub acest aspect art. 8 din Convenție, care prevede că:

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.”

30. Curtea arată că plângerea are trei părți: prima se referă la întârzierile în transmiterea corespondenței reclamantului destinate Comisiei sau Curții; cea de-a doua privește deschiderea corespondenței reclamantului, destinată Comisiei și Curții sau provenind de la acestea; cea de-a treia se referă la refuzul administrației penitenciare de a-i pune la dispoziție reclamantului cele necesare pentru corespondența cu Curtea.

1. Asupra întârzierilor în transmiterea corespondenței reclamantului, destinată Curții și Comisiei

A. Argumentele părților

31. Reclamantul susține că întârzierile în transmiterea corespondenței destinate Comisiei sau Curții aduc atingere dreptului garantat de art. 8, citat mai sus.

32. Guvernul admite că reclamantul a suferit o ingerință în dreptul său la respectarea corespondenței cu Comisia, datorită întârzierilor înregistrate în transmiterea corespondenței destinate Comisiei, și că această întârziere nu era prevăzută de o „lege”, în sensul art. 8 § 2 din Convenție. Trimite, în ceea ce privește acest ultim punct, la Hotărârea *Petra împotriva României* din 23 septembrie 1998, în care Curtea a constatat o încălcare a art. 8 din Convenție, pe motiv că legea română nu îndeplinea exigența de accesibilitate a legii, în sensul celui de-al doilea alineat al art. 8 din Convenție. Guvernul subliniază totuși că reclamantul nu a mai suferit nici o ingerință în dreptul la respectarea corespondenței după data de 24 noiembrie 1997, dată la care a fost adoptat un ordin al ministrului justiției (denumit în continuare ordinul ministrului justiției), care garanta transmiterea imediată a corespondenței deținuților, precum și secretul acesteia.

B. Aprecierea Curții

33. Curtea remarcă în primul rând faptul că această parte a plângerii se referă la o perioadă care începe la data de 16 noiembrie 1995, dată la care reclamantul a trimis o primă scrisoare Comisiei, până la data de 20 octombrie 1997, dată la care Comisia a primit scrisoarea reclamantului din 22 august 1997. Curtea relevă faptul că pe parcursul acestei perioade corespondența reclamantului a ajuns la destinație în termene care variau între o lună și 10 zile minimum și două luni și 10 zile maximum.

Curtea remarcă faptul că după 20 octombrie 1997 scrisorile reclamantului au sosit în termene normale, în general între una și două săptămâni după expediere (§ 22 de mai sus). Curtea consideră, pe baza elementelor furnizate, că nici o ingerință nu poate fi observată după

data de 20 octombrie 1997 cu privire la întârzierea în transmiterea corespondenței reclamantului destinate Curții.

34. Curtea remarcă apoi că nu este contestat faptul că întârzierea în transmiterea corespondenței reclamantului între 16 noiembrie 1995 - 20 octombrie 1997 constituie, în speța, o ingerință în dreptul său la respectarea corespondenței, garantat de art. 8 § 1 din Convenție, care nu era prevăzută de o „lege”, în sensul alin. 2 al art. 8 din Convenție.

35. În această privință Curtea reamintește că în cauza *Petra împotriva României*, citată mai sus, a constatat încălcarea art. 8 din Convenție pe motiv că „legea română nu indică destul de clar întinderea și modalitățile de exercitare a acestei puteri de apreciere acordate autorităților” (*Hotărârea Petra împotriva României*, citată mai sus, § 38 *in fine*), și că „dispozițiile interne aplicabile în materie de control al corespondenței deținuților (...) lasă autorităților naționale o marjă prea mare de apreciere: legea se limitează la a indica, într-o manieră foarte generală, dreptul condamnaților de a primi și de a trimite corespondența și acordă directorilor penitenciarelor autoritatea de a păstra orice scrisoare, ziar, carte sau revistă «neadecvată reeducării condamnatului» (§ 25 de mai sus). Controlul corespondenței pare deci, automat, independent de orice decizie a unei autorități judecătorești și nesupus căilor de atac. În ceea ce privește regulamentul de aplicare, acesta nu este publicat, motiv pentru care reclamantul nu a putut să ia cunoștință de conținutul acestuia” (*Hotărârea Petra împotriva României*, citată mai sus, § 37).

36. Curtea consideră că nimic din această speța nu este, din acest punct de vedere, distinct față de speța *Petra împotriva României*, citată mai sus. Ingerința litigioasă este întemeiată, în speța de față, pe aceleași dispoziții interne ca și cele declarate de Curte ca incompatibile cu cerințele unei „legi”, în sensul art. 8 § 2 din Convenție. Curtea concluzionează că ingerința nu a fost, prin urmare, prevăzută de „lege” și că, din acest punct de vedere, a existat o încălcare a art. 8 din Convenție.

37. Cu privire la concluzia precedentă, Curtea nu consideră necesar să verifice în speța respectarea celorlalte exigențe din cel de-al doilea alineat al art. 8 și nici calitatea de „lege” a ordinului ministrului justiției din 24 noiembrie 1997 la care trimite Guvernul, deoarece, în sensul alin. 2 citat mai sus, acesta a intervenit ulterior faptelor care constituie această parte a plângerii, întemeiată pe art. 8 din Convenție.

2. Asupra deschiderii corespondenței reclamantului destinate Comisiei și Curții sau provenind de la acestea

A. Argumentele părților

38. Guvernul nu contestă faptul că înainte de 24 noiembrie 1997 reclamantul a suferit o ingerință în dreptul său la respectarea corespondenței, motivul fiind deschiderea corespondenței destinate Comisiei sau provenind de la aceasta. Lăsând la aprecierea Curții acest aspect, Guvernul admite că ingerința menționată nu era prevăzută de o „lege”, în sensul art. 8 § 2 din Convenție, precum Curtea a constatat în *Hotărârea Petra împotriva României* citată mai sus, pentru fapte similare celor din speța.

Guvernul subliniază totuși că după data de 24 noiembrie 1997, după adoptarea unui ordin de către ministrul justiției - nr. 2.036/C sau 2.037/C, care garanta secretul corespondenței deținuților, reclamantul nu a mai suferit încălcări ale dreptului său la corespondență. Guvernul arată că numeroase măsuri au fost adoptate de către Direcția Generală a Penitenciarelor din București pentru punerea în aplicare a ordinului menționat: pe de o parte, o circulară prin care se atrăgea atenția asupra importanței respectării de către personalul din penitenciar a dreptului la corespondență al deținuților a fost expediată în fiecare penitenciar; pe de altă parte, ordinul menționat este prezentat fiecărui nou-deținut, care află astfel care sunt drepturile și obligațiile sale în această privință.

39. Reclamantul contestă afirmațiile Guvernului, conform cărora, după 24 noiembrie 1997, nu i s-a mai încălcat dreptul la respectarea secretului corespondenței. El trimite, sub acest aspect, la scrisoarea de la Penitenciarul Mărgineni din 15 mai 2002, adresată agentului Guvernului, care arată că între 1998 și 2002 reclamantul nu ar fi formulat nici o cerere de finanțare pentru a trimite o cerere Curții și că ar fi trimis o singură cerere Ministerului Justiției pentru a solicita grațierea. El consideră că scrisoarea menționată constituie o dovadă a faptului că administrația penitenciară a continuat să țină un registru conținând corespondența deținuților și a continuat să citească această corespondență și după data de 24 noiembrie 1997. Reclamantul subliniază, în cele din urmă, că administrația penitenciară citise scrisoarea sa adresată ministrului justiției din moment ce cunoștea conținutul acestei scrisori.

B. Aprecieria Curții

1. Perioada de până la 24 noiembrie 1997

40. Curtea arată că nu se contestă, în speță, faptul că deschiderea corespondenței reclamantului destinate Comisiei sau provenind de la aceasta înainte de 24 noiembrie 1997 constituie o ingerință în dreptul reclamantului la respectarea corespondenței. Curtea relevă apoi că ingerința menționată este anterioară datei de 23 septembrie 1998, dată la care Curtea a considerat, în cauza *Petra împotriva României*, citată mai sus, că art. 8 din Convenție fusese încălcat de către autorități, pe motiv că dispozițiile interne aplicabile nu îndeplineau exigențele alin. 2 al art. 8 din Convenție (*Hotărârea Petra împotriva României*, citată mai sus, §§ 38-39).

41. Or, ingerința litigioasă fiind întemeiată, în speță, pe aceleași dispoziții interne, precum cele deja declarate ca neîndeplinind condițiile unei „legi”, Curtea consideră că nimic din această speță nu permite să se distingă, din acest punct de vedere, între speța de față și speța *Petra împotriva României* citată mai sus.

42. Așadar, ingerința litigioasă neîndeplinind condiția de a fi prevăzută de o „lege”, Curtea concluzionează că s-a încălcat art. 8 din Convenție sub acest aspect.

2. Perioada de după 24 noiembrie 1997

743. În ceea ce privește respectarea secretului corespondenței reclamantului după data de 24 noiembrie 1997, Curtea constată faptul că se găsește în fața unei controverse între părți, în măsura în care Guvernul neagă existența oricărei ingerințe după data la care ministrul

justiției a adoptat ordinul care garantează secretul corespondenței deținuților, fapt contestat de reclamant. În această situație îi revine mai întâi Curții rolul să decidă asupra acestei controverse pe baza dosarului aflat în posesia sa (*Messina împotriva Italiei*, Hotărârea din 2 februarie 1993, seria A n° 257-H, § 31).

44. Curtea arată că din scrisoarea din 15 mai 2002 a Direcției Penitenciarului Mărgineni rezultă că autoritățile au continuat și după data de 24 noiembrie 1997 să controleze corespondența reclamantului, mai ales în ceea ce privește obiectul acesteia și destinarii. Curtea notează, în această privință, că autoritățile penitenciare erau la curent cu faptul că între anii 1998 și 2002 reclamantul nu a trimis nici o cerere Curții și că trimisese o singură cerere ministrului justiției pentru a solicita grațierea (§ 26 menționat mai sus). În plus, Curtea remarcă faptul că reclamantul s-a plâns în scrisoarea sa din 11 noiembrie 2000 de faptul că scrisoarea din data de 27 octombrie 2000, provenită de la Grefa Curții, i-a fost înmănată deschisă, fapt pe care Guvernul nu îl contestă (§ 25 de mai sus). Aceste elemente permit Curții să acorde încredere afirmațiilor reclamantului. Curtea consideră, așadar, că ingerința în dreptul la respectarea corespondenței a continuat și după data adoptării ordinului ministrului justiției, care garanta secretul corespondenței deținuților.

45. Această ingerință încalcă art. 8 din Convenție, cu excepția cazului în care este „prevăzută de lege”, urmărește un scop sau scopuri legitime și este, în plus, „necesară într-o societate democratică” pentru a atinge aceste scopuri (a se vedea hotărârile *Silver și alții împotriva Marii Britanii*, 25 martie 1992, seria A, nr. 233, p. 16, § 34, și *Calogero împotriva Marii Britanii*, 25 martie 1983, seria A, nr. 62, p. 32, § 84, *Campbell c Diana împotriva Italiei*, 15 noiembrie 1996, Culegerea 1996-V, p. 1775, § 28).

46. În ceea ce privește legalitatea ingerinței, Curtea, în absența unor indicații mai precise oferite de către părți, pleacă de la ideea că, în speța, controlul corespondenței reclamantului s-a întemeiat, spre deosebire de cauza *Petra împotriva României* menționată anterior, pe ordinul pe care ministrul justiției l-ar fi adoptat la data de 24 noiembrie 1997 și care garanta secretul corespondenței deținuților. Chiar dacă s-ar presupune că nu a fost așa în cazul de față, sarcina de a indica dispozițiile eventualei legi pe care s-au întemeiat autoritățile naționale pentru a supune corespondența deținutului unui control îi aparține Guvernului (Hotărârea *Di Giovine împotriva Italiei*, nr. 39.920/98, § 25, Hotărârea din 26 iulie 2001, nepublicată).

47. Or, Curtea arată în primul rând că există unele incoerențe în observațiile Guvernului referitoare la ordinul ministrului justiției din 24 noiembrie 1997, în măsura în care acesta este uneori identificat sub numărul 2.036/C, iar alteori sub numărul 2.037/C. În plus, nu rezultă din informațiile puse la dispoziție de către Guvern sau pe care Curtea le-a obținut ea însăși că ordinul în cauză ar fi fost publicat. În aceste condiții și în lumina jurisprudenței în materie (Hotărârea *Petra împotriva României* citată mai sus, § 37; Hotărârea *Di Giovine împotriva Italiei*, citată mai sus, § 26; Hotărârea *Peers împotriva Greciei*, nr. 28.524/95, § 82, CEDO 2001-III și *Labita împotriva Italiei*, nr. 26.772/95, §§ 175-185, CEDO 2000-IV), Curtea consideră că ingerința litigioasă nu era prevăzută de o „lege”, în sensul alin. 2 al art. 8 din Convenție.

48. Cu privire la concluzia precedentă, Curtea nu consideră necesar să verifice, în speță, respectarea celorlalte condiții din alin. 2 al art. 8 din Convenție.

3. Asupra refuzului administrației penitenciare de a-i pune la dispoziție reclamantului cele necesare pentru corespondența sa cu Curtea

A. Argumentele părților

49. Reclamantul consideră că refuzul administrației penitenciare, după data de 24 noiembrie 1997, de a-i pune la dispoziție cele necesare, precum plicuri, timbre și hârtie de scris, pentru a se putea adresa Curții constituie o încălcare a art. 8. El consideră că această încălcare se datorează lipsei de precizie și de accesibilitate a reglementării aplicabile.

50. Guvernul contestă adevărul afirmațiilor reclamantului și consideră că acestea sunt nefondate. Se arată că, în virtutea ordinului ministrului justiției din 24 noiembrie 1997, le revine deținuților sau familiilor acestora sarcina de a achiziționa plicurile și timbrele necesare pentru corespondența lor și că, atunci când deținuții nu dispun de mijloacele financiare necesare, cheltuielile sunt suportate de către administrațiile penitenciare. În acest caz reclamantul este obligat să facă o cerere în scris la administrația penitenciară. Or, Guvernul subliniază că nu rezultă din registrele Penitenciarului Mărgineni faptul că reclamantul ar fi formulat o asemenea cerere și arată că, în orice caz, nu ar fi putut să beneficieze de acestea în mod gratuit, deoarece avea în cont suma de 592.000 lei.

51. Guvernul arată apoi că, potrivit informațiilor transmise de Direcția Generală a Penitenciarelor, deținuților care îndeplinesc condițiile prevăzute de „regulament” li se atribuie două plicuri într-o lună. Guvernul nu a identificat însă reglementarea în cauză.

52. Reclamantul susține că cerința la care face referire Guvernul este illogică: deținutul care are nevoie de hârtie și plicuri nu poate fi obligat să le ceară în scris, pe o hârtie pe care oricum nu o posedă. Este vorba în acest caz, după părerea reclamantului, de o restrângere nejustificată a posibilității de a pune în practică dreptul la respectarea corespondenței sale. Reclamantul subliniază că s-a lovit de un refuz față de toate cererile sale formulate oral către comandantul penitenciarului, pe motiv că erau disponibile doar plicuri timbrate pentru România, nu și pentru străinătate.

53. Reclamantul subliniază că Guvernul citează o anumită reglementare, în virtutea căreia deținuților li se acordau gratuit două plicuri pe lună, fără însă a identifica această reglementare. Or, el arată că, în mod evident, plicurile nu sunt suficiente pentru a-și putea exercita dreptul la corespondență.

54. În ceea ce privește susținerea Guvernului, conform căreia el ar fi avut în cont suma de 590.000 lei, reclamantul susține că este vorba despre o sumă modestă - echivalentul în lei a 18 euro, pe care a avut-o în cont o scurtă perioadă, în lunile august și septembrie 1998, și care reprezenta beneficiul obținut în urma vânzării tablourilor și icoanelor sale la o expoziție. Reclamantul subliniază că a cerut timbre și plicuri atunci când nu mai avea mijloace de a și le procura, adică după ce cumpărase, cu banii pe care îi avea în cont, lucruri elementare pentru uz curent (țigări, săpun, hrană etc.).

55. Reclamantul susține, în fine, că cheltuielile realizate de deținuți pentru corespondența cu Curtea nu sunt „cheltuieli voluptorii”, realizate în interes pur personal. Corespondența cu Curtea răspunde, după părerea reclamantului, unui interes general, și anume acela de a permite Curții să dea o hotărâre bazată pe toate elementele pertinente de fapt și de drept într-un caz de speță. Or, aceasta implică, între altele, posibilitatea reclamantului de a informa Curtea cu privire la orice element nou sau de a-i pune la dispoziție elementele pe care le consideră pertinente pentru a-și apăra cauza. Pentru acest motiv reclamantul consideră că autoritățile trebuie să ia toate măsurile necesare în scopul de a garanta deținuților posibilitatea reală de a se adresa Curții de fiecare dată când au nevoie.

B. Aprecieria Curții

56. Curtea consideră că această cerere a reclamantului pune în speță două probleme distincte, deși legate între ele: aceea, în primul rând, de a ști dacă statul avea o obligație pozitivă de a-i pune la dispoziție reclamantului cele necesare pentru corespondența sa cu Curtea și, apoi, aceea de a ști dacă statul și-a îndeplinit această obligație.

1. Asupra responsabilității statului pentru neîndeplinirea unei obligații pozitive

57. Curtea remarcă faptul că reclamantul se plânge, în substanță, nu de un act, ci de inacțiunea statului. Ea reamintește, în această privință, că art. 8 are drept obiectiv esențial apărarea individului împotriva ingerințelor arbitrare ale puterilor publice și nu se limitează doar la a cere statului să se abțină de la asemenea ingerințe: acestei interdicții i se pot adăuga obligații pozitive inerente respectării efective a drepturilor garantate de art. 8, menționat (*X și Y împotriva Olandei*, Hotărârea din 26 martie 1985, seria A nr. 91, p. 11, § 23 și *Stjerna împotriva Finlandei*, Hotărârea din 25 noiembrie 1994, seria A nr. 299-B, p. 61, § 38).

58. În ceea ce privește art. 8 din Convenție, Curtea a ajuns la concluzia că există acest tip de obligații în sarcina unui stat, atunci când ea a constatat existența unei legături directe și imediate între măsurile cerute de un reclamant, pe de o parte, și, viața privată sau familială a acestuia, pe de altă parte (a se vedea, printre altele, *Lopez Ostra împotriva Spaniei*, Hotărârea din 9 decembrie 1994, seria A, nr. 303 C, p. 56, § 58; *Guerra și alții împotriva Italiei*, Hotărârea din 19 februarie 1998, Culegere 1998-I, p. 228, § 60).

59. În speță, Curtea constată că există o asemenea legătură directă între dreptul pretins de reclamant, și anume acela de a i se pune la dispoziție de către administrația închisorii cele necesare pentru corespondența cu Curtea și, pe de altă parte, dreptul reclamantului la respectarea corespondenței sale, așa cum este acesta garantat de art. 8 din Convenție. De fapt, a dispune de materiale precum hârtie de scris, timbre sau plicuri este un lucru inerent exercitării de către reclamant a dreptului său la respectarea corespondenței, garantat de art. 8 din Convenție. Îi revine, așadar, Curții sarcina de a examina dacă autoritățile și-au încălcat într-adevăr obligația pozitivă, așa cum susține reclamantul.

2. Asupra problemei eventualei nerespectări de către stat a obligației sale pozitive

60. Curtea consideră că, contrar afirmațiilor Guvernului, susținerile reclamantului, care constituie cea de-a treia parte a plângerii sale sub aspectul prevederilor art. 8, nu sunt lipsite

de fundament. Mai multe scrisori ale reclamantului au sosit în plicuri ale altor deținuți și reclamantul a informat în mod constant Curtea cu privire la acest subiect, cerându-i ajutorul (paragrafele 23-24 de mai sus).

61. Curtea amintește în această privință că art. 8 din Convenție nu obligă statele să suporte taxele legate de întreaga corespondență a deținuților și nici să garanteze deținuților dreptul de a-și alege materialul de scris (*Boyle împotriva Marii Britanii*, Hotărârea nr. 9.659/82, Decizia Comisiei din 6 martie 1985, decizii și rapoarte 41, p. 91 și *Farrant împotriva Marii Britanii*, Hotărârea nr. 7.291/75, Decizia Comisiei din 18 octombrie 1985, D.R. 50, p. 5). Totuși, ar putea apărea o problemă dacă, în lipsa unor mijloace financiare, corespondența unui deținut a fost în mod grav împiedicată (Hotărârea *Boyle împotriva Marii Britanii*, citată mai sus). De asemenea, obligarea deținuților de a utiliza pentru corespondența lor hârtia specială a închisorii nu constituie o ingerință în dreptul la respectarea corespondenței, cu condiția ca această hârtie să fie imediat disponibilă (Hotărârea *Farrant împotriva Marii Britanii*, citată mai sus).

62. Curtea remarcă faptul că Guvernul, după ce s-a referit la o reglementare în virtutea căreia reclamantul putea să beneficieze de două plicuri gratuite în decurs de o lună, nu a fost în măsură să dovedească faptul că reclamantul ar fi beneficiat în mod efectiv de această reglementare.

63. În plus, Curtea subscrie la argumentul părții reclamante, conform căruia plicurile nu sunt suficiente pentru a-și putea exercita dreptul la corespondență. Or, Curtea notează că, după părerea reclamantului, toate cererile sale de a-i fi furnizate materiale, adresate oral comandantului închisorii, au fost respinse pe motiv că erau disponibile doar plicuri timbrate pentru România și nu pentru străinătate, fapt pe care Guvernul nu îl contestă.

64. Curtea nu acceptă argumentul Guvernului, conform căruia reclamantul ar fi omis să facă o cerere scrisă, în măsura în care partea interesată urmărea tocmai obținerea, printre altele, a hârtiei de scris.

65. În aceste condiții Curtea consideră că autoritățile nu și-au îndeplinit obligația pozitivă de a-i pune la dispoziție reclamantului cele necesare pentru corespondența sa cu Curtea și că, prin urmare, există o violare a art. 8 din Convenție sub acest aspect.

II. Asupra pretenției încălcării a art. 34 din Convenție

66. Reclamantul se plânge de o încălcare a dreptului său la un recurs individual garantat de art. 34 din Convenție (fostul art. 25), care prevede că:

„Curtea poate fi sesizată printr-o cerere de către orice persoană fizică, orice organizație neguvernamentală sau orice grup de particulari care se pretinde victimă a unei încălcări de către una dintre înaltele părți contractante a drepturilor recunoscute în Convenție sau în Protocoalele sale. Înaltele părți contractante se angajează să nu împiedice prin nici o măsură exercițiul eficace al acestui drept.”

67. Reclamantul arată că introducerea unei cereri la Curte și Comisie a determinat ostilitatea gardienilor împotriva sa, care l-au supus la presiuni pentru a-și retrage plângerea. Arată apoi că refuzul administrației penitenciare de a-i pune la dispoziție plicuri, timbre și hârtie de scris pentru a se adresa Curții, precum și întârzierile în transmiterea corespondenței și deschiderea repetată a scrisorilor sale adresate Curții și Comisiei sau provenind de la acestea i-au cauzat reclamantului sentimente de angoasă și frustrare, accentuate și de faptul că acesta se găsea într-un spațiu închis, fără a avea vreun contact cu familia sau cu lumea exterioară.

68. Guvernul subliniază că reclamantul nu a oferit, sub acest aspect, probe adecvate și indubitabile și consideră, prin urmare, că această cerere trebuie respinsă ca fiind nefondată.

69. Curtea reamintește că, pentru ca mecanismul recursului individual instaurat de art. 34 din Convenție să fie eficace, este de cea mai mare importanță ca reclamanții, declarați sau potențiali, să fie liberi să comunice cu Comisia, fără ca autoritățile să facă presiuni de vreun fel pentru a-și retrage sau modifica cererile. Prin cuvântul presiuni trebuie să se înțeleagă nu doar reprimarea directă și actele flagrante de intimidare a reclamanților declarați sau potențiali, a familiilor lor sau a reprezentantului lor în justiție, ci și actele sau contactele indirecte și aluziile care urmăresc să îi convingă pe aceștia, mai ales să îi descurajeze de a se folosi de o cale de atac pusă la dispoziție de Convenție. Pentru a determina dacă contactele dintre autorități și un reclamant declarat sau potențial constituie practici inacceptabile din punct de vedere al art. 34 din Convenție, trebuie să se țină cont de circumstanțele particulare ale cazului. În această privință trebuie luate în considerare vulnerabilitatea reclamantului și riscul ca autoritățile să îl influențeze (*Hotărârea Petra împotriva României*, citată mai sus, § 43).

70. În scrisoarea sa adresată Curții, din data de 11 noiembrie 2000, reclamantul și-a exprimat temerea că va fi transferat într-un alt penitenciar sau că va avea „și alte probleme” din cauza nemulțumirii gardienilor față de corespondența sa cu Curtea (§ 25 de mai sus), afirmații care nu au fost contestate de Guvernul pârât. De asemenea, reclamantul nu a dorit să dezvăluie numele deținutului care l-a ajutat de teamă că acesta ar putea avea probleme cu cei din conducerea penitenciarului (§ 25 de mai sus).

71. După părerea Curții, poate fi vorba despre acte de intimidare care, combinate, pe de o parte, cu omisiunea administrației penitenciare de a-i pune la dispoziție reclamantului cele necesare pentru corespondența sa cu Curtea și, pe de altă parte, cu întârzierile în transmiterea corespondenței și deschiderea repetată a scrisorilor sale adresate Curții și Comisiei sau care provin de la acestea (§ 28-58 de mai sus) constituie în speța o formă de presiune ilicită și inacceptabilă, care a împiedicat dreptul la un recurs individual al reclamantului, cu încălcarea art. 34 din Convenție. Această concluzie se impune cu atât mai mult în speța, având în vedere vulnerabilitatea reclamantului închis într-un spațiu limitat și care avea, prin aceasta, foarte puține contacte cu cei apropiați și cu lumea exterioară.

72. În consecință, a avut loc o încălcare a art. 34 din Convenție.

III. Asupra pretinsei încălcări a art. 8 și 34 din Convenție, coroborate

73. Reclamantul invocă o încălcare a art. 8 și 34 din Convenție, coroborate, datorată întârzierilor în transmiterea corespondenței provenite de la organismele Convenției și refuzului autorităților de a-i pune la dispoziție cele necesare pentru corespondența sa cu Curtea.

74. Ținând cont de concluzia la care a ajuns în § 59 și 72 de mai sus, Curtea nu consideră necesar să se pronunțe separat pe acest capăt de cerere a reclamantului.

IV. Asupra aplicării art. 41 din Convenție

75. Conform prevederilor art. 41 din Convenție, „*Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă*”.

A. Prejudiciul

76. Reclamantul solicită suma de 200 euro cu titlu de daune materiale. El arată că a pictat în închisoare mai multe tablouri și icoane, din care o parte a fost selecționată și trimisă la o expoziție de pictură organizată în exteriorul închisorii. Or, văzându-și în mod repetat respinse de către autorități cererile de hârtie, plicuri și timbre, nu a avut nici o altă alternativă decât să cedeze 6 dintre tablourile sale altor deținuți, pentru ca aceștia să îi pună la dispoziție cele necesare pentru corespondență sau pentru ca aceștia să accepte ca scrisorile sale destinate Curții să plece în aceleași plicuri cu cele pe care aceștia le trimiteau, la rândul lor, Curții. Reclamantul subliniază că îi era imposibil să încheie contracte de vânzare pentru tablourile sale cu alți codeținuți, care să poată constitui probe pentru cererile sale pe baza art. 41 din Convenție, ținând cont de faptul că se afla în detenție și că nu avea hârtie la dispoziție.

77. Solicită, de asemenea, suma de 10.000 euro cu titlu de prejudiciu moral suferit ca urmare a comportamentului autorităților care au citit și au expediat cu întârziere corespondența sa de la sau către organismele Convenției, care l-au privat de mijloacele necesare pentru a putea continua să corespundă cu Curtea și care au exercitat presiuni asupra lui pentru a-și retrage cererea de la Strasbourg. El susține că deschiderea repetată a scrisorilor sale și întârzierile în sosirea sau în expedierea lor i-au cauzat sentimente de angoasă, frustrare, incertitudine și descurajare, accentuate de faptul că se găsea într-un spațiu închis, fără nici un contact cu lumea exterioară. Prin citirea și expedierea cu întârziere a corespondenței, autoritățile l-au supus la restricții multiple ale dreptului său de a comunica cu Curtea și cu Comisia. Acest fapt i-a cauzat suferințe rezultate din faptul că s-a simțit izolat, umilit și fără nici o apărare în fața autorităților. Subliniază apoi că a fost obligat, în cele din urmă, să se umilească în fața altor deținuți, menționând situația sa financiară precară, în scopul de a le solicita plicuri sau timbre ori de a accepta să le folosească plicurile pentru a-și trimite scrisorile. Sentimentele sale de incertitudine, descurajare și abandon au fost foarte puternice, după cum o dovedește fraza conținută în scrisoarea din 16 noiembrie 1995, adresată Comisiei, conform căreia Comisia era „ultima lui șansă”.

78. Guvernul solicită Curții să respingă cererea reclamantului cu privire la prejudiciul material. El arată că suma cerută este exagerată, deoarece costul unei scrisori către Franța nu depășește 3 euro. Arată apoi că reclamantul nu ar fi avut nevoie să își vândă tablourile, deoarece avea 592.000 lei în cont.

În ceea ce privește prejudiciul moral, Guvernul nu contestă faptul că deținuții pot să aibă un sentiment de disconfort datorită faptului că scrisorile sunt citite de administrația penitenciară. În același timp subliniază că citirea scrisorilor reclamantului a avut loc doar între 15 noiembrie 1995 și 24 noiembrie 1997, deoarece, după această ultimă dată, autoritățile au remediat situația, adoptând un ordin ce garanta dreptul la corespondența nelimitată și necenzurată. Guvernul consideră că susținerile reclamantului, conform cărora s-ar fi umilit față de alți prizonieri cerând plicuri și timbre, nu sunt fondate, deoarece, pe de o parte, nu există nici o probă la dosar și, pe de altă parte, nu era necesar să solicite susținerea lor financiară, ținând cont de faptul că el desfășura o muncă remunerată în penitenciar, pictând în timpul detenției, printre altele, pereții unei biserici.

79. În ceea ce privește prejudiciul material, Curtea arată că sumele cerute sunt în legătură directă cu încălcarea constatată de Curte la § 65 de mai sus și care poartă asupra celei de-a treia părți a cererii reclamantului, întemeiată pe art. 8 din Convenție (§ 46-58 de mai sus). Curtea recunoaște că partea interesată nu a prezentat probe pentru a-și susține afirmațiile, conform cărora ar fi fost obligat să vândă sau să cedeze unele dintre tablouri altor codeținuți în schimbul materialelor necesare pentru corespondența cu Curtea sau pentru ca aceștia să accepte să îi expedieze scrisorile adresate Curții. Totuși, în această privință, ea acordă încredere afirmațiilor reclamantului, conform cărora, având în vedere calitatea sa de deținut și lipsa materialelor, i-ar fi fost dificil să încheie cu alți deținuți contracte scrise de vânzare pentru tablourile sale, care ar fi fost susceptibile să constituie elemente de probă pentru pretențiile sale, sub aspectul art. 41 din Convenție. Curtea remarcă în cele din urmă că elementele dosarului nu permit să se stabilească cu certitudine întinderea prejudiciului material efectiv suferit de reclamant.

80. În ceea ce privește cererea reclamantului cu titlu de prejudiciu moral, Curtea consideră că partea interesată a suferit cu siguranță un prejudiciu moral datorită deschiderii și întârzierilor în transmiterea corespondenței sale cu Curtea, datorită omisiunii administrației penitenciare de a-i furniza cele necesare pentru a putea corespunde cu Curtea și presiunilor exercitate asupra reclamantului, de natură să îi încalce acestuia dreptul la un recurs individual.

81. În aceste condiții și în considerarea tuturor elementelor care se găsesc în posesia sa, statuând în echitate, după cum se stabilește în art. 41 din Convenție, acordă reclamantului 2.500 euro pentru întregul prejudiciu suferit.

B. Cheltuieli de judecată (costuri și cheltuieli)

82. Reclamantul solicită suma de 4.290 euro pentru cheltuieli de judecată, detaliată după cum urmează:

a) 180 euro pentru cheltuielile suportate de avocații săi pentru trimeri de scrisori Curții;

b) 4.110 euro pentru onorariile avocaților care l-au reprezentat în procedura desfășurată în fața Curții.

83. Guvernul lasă la aprecierea Curții problema sumei care ar trebui să fie acordată reclamantului cu titlu de cheltuieli de judecată, dar subliniază totuși că ar trebui să se țină cont și de faptul că reclamantul a beneficiat de asistență judiciară în fața Curții.

84. Curtea a apreciat cererea în lumina principiilor care se desprind din jurisprudența sa (hotărârile *Nikolova împotriva Bulgariei* [GC], n° 31.195/96, § 79, CEDO 1999-II, *Ozturk împotriva Turciei* [GC], n° 22.479/93, § 83, CEDO 1999-VI, și *Witold Litwa împotriva Poloniei*, n° 26.629/95, § 88, CEDO 2000-III).

85. Aplicând aceste criterii la speța de față și statuând în echitate, după cum prevede art. 41 din Convenție, Curtea consideră rezonabil să îi acorde reclamantului suma de 3.300 euro pentru cheltuieli de judecată, din care se vor scădea cei 920 euro care au fost deja plătiți de Consiliul Europei cu titlu de asistență judiciară și care nu au fost luați în calcul în cererea reclamantului.

C. Majorări de întârziere

86. Curtea consideră adecvat să stabilească majorări de întârziere echivalente cu rata dobânzii pentru facilitatea de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, la care se vor adăuga 3 puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE CURTEA ÎN UNANIMITATE:

1. hotărăște că a fost încălcat art. 8 din Convenție, datorită întârzierilor în sosirea și în expedierea corespondenței reclamantului destinate Comisiei;

2. hotărăște că a fost încălcat art. 8 din Convenție, datorită deschiderii corespondenței reclamantului destinate Curții și Comisiei sau provenind de la acestea;

3. hotărăște că art. 8 din Convenție a fost încălcat, datorită refuzului administrației penitenciare de a-i pune la dispoziție reclamantului cele necesare pentru corespondența sa cu Curtea;

4. hotărăște că a fost încălcat art. 34 din Convenție;

5. hotărăște că nu este necesar să se pronunțe asupra pretenției încălcării a drepturilor garantate de art. 8 și 34 din Convenție, coroborate;

6. hotărăște că:

a)statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în 3 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, conform art. 44 alin. 2 din Convenție, suma de 2.500 euro (două mii cinci sute euro) cu titlu de daune materiale și morale, precum și 3.300 euro (trei mii trei sute euro) cu titlu de cheltuieli de judecată, din care se vor scădea 920 euro, care au fost deja primiți de reclamant pentru asistență judiciară;

b)această sumă va fi majorată, începând de la data expirării termenului menționat până la momentul efectuării plății, cu o dobândă simplă de întârziere egală cu dobânda minimă pentru împrumut practică de Banca Centrală Europeană, valabilă în această perioadă, la aceasta adăugându-se o majorare cu 3 puncte procentuale;

7. Respinge cererea de acordare a unei satisfacții echitabile pentru rest.

Redactată în limba franceză și comunicată în scris la data de 3 iunie 2003, cu aplicarea art. 77 alin. 2 și 3 din Regulamentul Curții.

Michael O'Boyle,
grefier

Nicolas Bratza,
președinte